

УДК 631.1:658.14

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

О. Рубай, к. е. н

Львівський національний аграрний університет

Постановка проблеми. Сільськогосподарські підприємства мають найбільший період обороту капіталу. Від їх діяльності залежить розвиток переробної, харчової та інших галузей промисловості. Нині одиниця валової продукції сільського господарства створює умови для виробництва понад десяти її одиниць в інших галузях економіки країни [3, с.19].

В умовах реструктуризації та переходу суб'єктів господарювання до ринку, підготовки вступу України до Європейського Союзу все гостріше постають проблеми підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, забезпечення фінансової стійкості підприємств, що вимагає нових підходів до управління підприємством і, зокрема, глибокого дослідження наукових проблем управління капіталом.

Незначні тенденції стабілізації розвитку галузі не спричинили суттєвих зрушень у підвищенні ефективності формування та використання капіталу сільськогосподарських організаційно-правових структур, більшість з яких перебувають сьогодні у кризовому стані. Таке становище вимагає розробки заходів із формування оптимальної структури капіталу, пошуку шляхів і напрямів оптимального залучення капіталу сільськогосподарськими підприємствами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдяки своїй актуальності питання управління капіталом сільськогосподарських підприємств перебувають у центрі уваги науковців і практиків. Проблеми управління капіталом сільськогосподарських підприємств, оптимізації його структури висвітлювали у своїх працях Н. Байстрюченко, І. Гадзевич, Г. Ліпич, І. Назаренко, А. Ткаченко, І. Шиндирук та ін. Незважаючи на значний доробок учених, подальшого дослідження потребують особливості управління капіталом та формування його оптимальної структури у сільськогосподарських підприємствах для забезпечення фінансової стійкості в умовах ринкової економіки.

Постановка завдання. Своїм завданням вбачаємо дослідження теоретичних аспектів процесу управління капіталом сільськогосподарських підприємств як одного з напрямів зміцнення фінансової стійкості в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Ефективність діяльності підприємства передусім залежить від вміння менеджерів працювати з капіталом, оскільки останній відображає економічні процеси суб'єкта господарювання та його стан загалом. Капітал – об'єктивна основа створення підприємств та їх подальшого ефективного функціонування. Спроможність капіталу генерувати грошові потоки й створювати нову вартість зумовлює необхідність науково обґрунтованого системного управління ним на всіх стадіях кругообігу з урахуванням сучасних

тенденцій інноваційного розвитку суб'єктів господарювання, які орієнтовані на економічне зростання.

У сучасних умовах одним із важливих питань для керівників підприємств є формування системи ефективного управління капіталом. Дослідники І. Бланк та І. Назаренко управління капіталом розглядають як систему принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням із різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного використання у різних видах господарської діяльності підприємства [2, с. 259; 5, с. 6].

Інакше кажучи, управління капіталом – це вплив суб'єкта ринку (тобто підприємства) на об'єкт управління (тобто капітал) з метою ефективного та оптимального використання цього об'єкта для ведення господарської діяльності суб'єкта [4, с. 116].

Управління капіталом належить до основних завдань фінансового менеджера на будь-якому підприємстві, оскільки обсяг, структура та вартість капіталу суттєво впливають на основні показники фінансово-господарської діяльності зазначеного підприємства та й загалом на ефективність останньої.

Управління капіталом сільськогосподарського підприємства, як і весь процес управління, повинно мати і стратегію, і тактику. Під стратегією слід розуміти загальний напрям і спосіб використання засобів для досягнення поставленої мети. Встановлюючи визначені правила й обмеження, стратегія дає змогу сконцентрувати зусилля на тих варіантах рішень, що не суперечать обраному напрямку управлінської діяльності. Тактика управління – це конкретні методи і прийоми досягнення поставленої мети у визначеній ситуації й у визначений момент часу. Завдання тактики управління – вибір найоптимальнішого рішення і способів його втілення в ситуації, яка склалася [4, с. 117]. Від рівня розвитку та вдосконалення системи управління капіталом значною мірою залежить ефективність господарської діяльності.

Управління капіталом суб'єктів господарювання тісно пов'язане із прийняттям управлінських рішень, оскільки його розмір і динаміка є важливими критеріями для встановлення їх оптимальності. Капітал завжди є необхідним атрибутом діяльності – від моменту створення підприємства до його ліквідації або реорганізації. У свою чергу управління капіталом передбачає вплив на його обсяг і структуру, а також джерела формування з метою підвищення ефективності використання.

Отже, налагоджена система принципів і методів управління капіталом передбачає: розроблення загальної стратегії управління капіталом; чітку постановку цілей і завдань управління капіталом, а також контроль за їх додержанням у майбутньому періоді; удосконалення методики визначення й аналізу ефективності використання власного, позикового та залученого капіталу; пошук шляхів оптимізації процесу управління капіталом, а також їх аналіз і впровадження; розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами; орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління капіталом та оптимізацію структури капіталу.

У сучасних умовах господарювання детальнішого дослідження вимагає оптимізація структури капіталу сільськогосподарських підприємств [1, с. 7]. Структура капіталу пов'язана з особливостями кожної з його складових, тобто власного, позикового та залученого. З одного боку, підприємство, яке використовує лише власний капітал, має найвищу фінансову стійкість. З іншого боку, підприємство, що використовує позиковий і залучений капітал, забезпечує вищий фінансовий потенціал для економічного розвитку (за рахунок формування додаткового обсягу активів) і можливості приросту рентабельності власного капіталу.

Оптимізація структури капіталу є одним із найважливіших і найскладніших завдань, які виконують у процесі стратегічної оцінки фінансування підприємства в сучасних умовах [7, с. 298]. Процес оптимізації структури капіталу вимагає певної логічної послідовності, зокрема проведення аналізу складу і структури капіталу підприємства за низку періодів. При цьому аналізують такі параметри, як коефіцієнти фінансової незалежності, заборгованості, співвідношення між короткостроковими та довгостроковими зобов'язаннями, показники оборотності й дохідності активів і власного капіталу. Надалі слід вивчити основні чинники, що визначають структуру капіталу, а саме: галузеві особливості фінансово-господарської діяльності підприємства, рівень поточної діяльності, податкове навантаження на підприємство, стадії його життєвого циклу, що особливо актуально для сільськогосподарських виробників.

Висновки. Отже, управління капіталом сільськогосподарських підприємств – це система принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням із різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у різних видах господарської діяльності. Вдосконалення системи управління капіталом підприємства, зокрема його формування та використання, набуває особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання сільськогосподарських підприємств. Під час розроблення фінансової політики підприємства потрібно вибрати таку структуру капіталу, за якої забезпечується найефективніша пропорційність між коефіцієнтами дохідності та фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість.

Бібліографічний список

1. Байстрюченко Н. О. Вплив динаміки структури капіталу на фінансово-економічні результати діяльності підприємства : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.04 / Н. О. Байстрюченко. – Суми, 2011. – 21 с.
2. Бланк И. А. Управление активами и капиталом предприятия / И. А. Бланк. – К. : Ника – Центр, Эльга, 2003. – 448 с.
3. Гончаров В. М. Шляхи підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва / В. М. Гончаров, Н. В. Зінченко // Економіка АПК. – 2012. – №2. – С. 18–21.
4. Ліпич Л. Г. Капітал в системі управління підприємством / Л. О. Ліпич, І. О. Гадзевич // Вісник НУ «Львівська Політехніка». – 2009. – № 647. – С. 115–119.

5. Назаренко І. М. Формування та ефективність управління капіталом сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 / І. М. Назаренко. – Херсон, 2010. – 20 с.
6. Плікус І. Й. Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства / І. Й. Плікус // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 35–44.
7. Ткаченко А. М. Управління фінансовими ресурсами підприємства та оптимізація вартісної структури капіталу / А. М. Ткаченко // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2006. – №5. – С. 297–299.

Рубай О. Теоретичні аспекти управління капіталом сільськогосподарського підприємства

Розглянуто теоретичні аспекти процесу управління капіталом сільськогосподарських підприємств як одного з напрямків зміцнення фінансової стійкості в сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: капітал, управління капіталом, сільськогосподарські підприємства, структура капіталу.

Rubaj O. Theoretical aspects of management of agricultural enterprise a capital

The theoretical aspects of process of managemental capital of agricultural enterprises are considered as one of directions of strengthening of financial firmness in the modern terms of menage.

Key words: capital, managemental capital, agricultural enterprises, capital structure.

Рубай О. Теоретические аспекты управления капиталом сельскохозяйственных предприятий

Рассмотрены теоретические аспекты процесса управления капиталом сельскохозяйственных предприятий как одного из направлений укрепления финансовой стойкости в современных условиях хозяйствования.

Ключевые слова: капитал, управление капиталом, сельскохозяйственные предприятия, структура капитала.